

Liikunnan ja urheilun tietopaketti kuntapäätäjälle

Sisällysluettelo

Esipuhe – mihin liikuntaa ja urheilua tarvitaan?	4
Kunnan rooli liikunnassa.	8
Liikuntapaikkojen ja liikkumisympäristöjen kehittäminen	13
Liikunnan harrastamisen edistäminen kunnissa.	16
Huippu-urheilun edistäminen kunnissa	18
Liikuntatoimijat	20
Yhteystiedot	25

Julkaisija: Suomen Olympiakomitea

Toimitus: Suomen Olympiakomitea / yhteiskuntasuhteet

Taitto: HannaR ky

Kuvat: Suomen Olympiakomitea

ISBN 978-952-7464-07-6 (PDF)

Tietopaketti on koonnut Suomen Olympiakomitea yhteistyössä Liikkujan Polku -verkoston, liikunnan aluejärjestöjen ja Kuntaliiton kanssa.

Mihin liikuntaa ja urheilua tarvitaan?

Liikunta on kunnissa entistä tärkeämmäs-
sä osassa. Yhteiskunnallisten haasteiden
ja rakennemuutosten myötä liikunnan yh-
teiskunnallinen merkitys on yhä suurempi.
Lisäksi sote-uudistuksen myötä liikunnan
suhteellinen rooli kuntapäätöksenteossa
kasvaa.

**Tästä liikuntajärjestöjen kokoamasta tietopakelistä löydät hyödyllistä tietoa liikunnan edistämiseen omassa kunnas-
sasi. Tietopaketti on tarkoitettu kaikille kuntapäätäjille, erityisesti liikunnasta vastaavien lautakuntien jäsenille, avuksi ja innoitukseksi liikunnan ja urheilun edistämiseen.**

Mihin tarvitsemme liikuntaa ja urhei-
lua? Liike on hyvinvointilääke, mutta silti
merkittävä osa suomalaisista liikkuu
terveytensä kannalta liian vähän. Liikun-
nan myönteiset vaikutukset henkiseen ja
fyysiseen hyvinvointiin, terveysongelmien
ehkäisyyn, oppimistuloksiin, työkykyyn ja
syrjäytymisen ehkäisyyn sekä kotoutumi-
seen ovat kiistattomia.

Huippu-urheilu puolestaan tuo elämyksiä,
inspiraatiota, yhteisöllisyyttä ja myön-
teistä identiteettiä. Suomalaiset ovat
urheilumyönteistä kansaa: kolme neljästä
on kiinnostunut siitä, että urheilijamme
menestyvät kansainvälisesti. Jokainen
huippu-urheilu-ura lähtee liikkeelle pai-
kallisista edellytyksistä.

Liikunnalla on suuri merkitys paitsi kun-
talaisten terveydelle, myös kuntien ta-
loudelle. Liian vähäisestä liikunnasta syn-
tyvät kustannukset yhteiskunnalle ovat
peräti yli 3 miljardia euroa vuosittain, eli

noin 550 euroa kansalaista kohti. Lasku on
yli viisinkertainen verrattuna esimerkiksi
kuntien liikuntatoimen nettokustannuk-
siin. Terveydellisen ja taloudellisen hyö-
dyn lisäksi fyysistä aktiivisuutta edistävät
ratkaisut tukevat myös esimerkiksi ilmas-
totavoitteiden toteuttamista.

Jotta liian vähäiseen liikuntaan päästään
puuttumaan, tarvitaan vahvaa strategis-
ta otetta ja konkreettisia liikuntatekoja.
Vaikuttavia muutoksia saadaan aikaan
kunnissa esimerkiksi hallinnonalojen yh-
teisillä tavoitteilla ja toimenpiteillä koko
elämäntaakalle. Siksi liikuntajärjestöt ovat
koonneet tähän tietopakettiin konkreetti-
sia ehdotuksia liikunnan edistämiseksi.

Liikunta ja urheilu on Suomen suurin kan-
sanliike. Liikuntajärjestöjen toimintaan
osallistuu lähes kaksi miljoonaa suoma-
laista ja liikunnan vapaaehtoistyössä on
mukana peräti puoli miljoonaa suoma-
laista. Kansalaistoimintaa voidaan siten
perustellusti pitää suomalaisen liikunnan
ja urheilun kivijalkana.

Liikuntajärjestöjen osaaminen ja asian-
tuntemus on kuntapäätäjien käytettä-
vissä, joten järjestöjen puoleen voit aina
kääntyä. Suomen Olympiakomitea ja
paikalliset liikuntajärjestöt antavat mie-
lellään vinkkejä liikunnan ja urheilun ke-
hittämiseen ja toivovat tiivistä yhteistyötä
kuntapäätäjien kanssa.

Liikunnallista valtuustokautta!

Jan Vapaavuori

Suomen Olympiakomitean puheenjohtaja

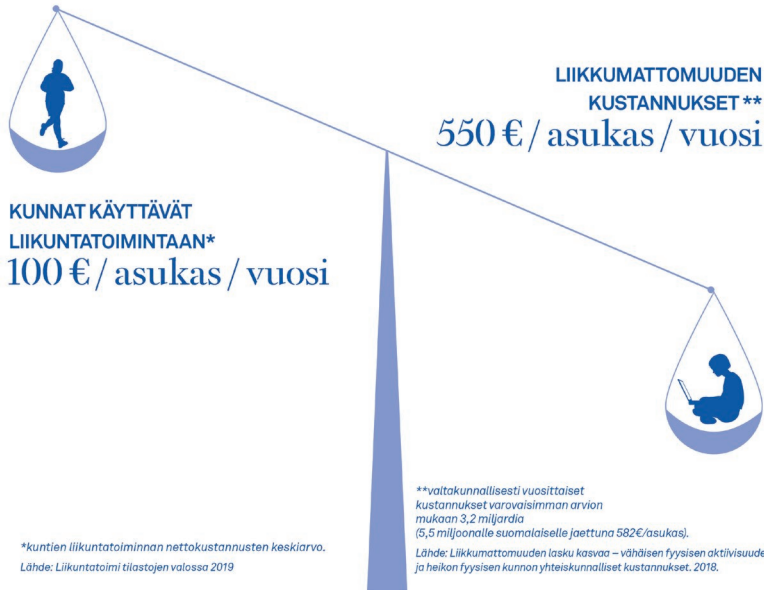
Tiedätkö, paljonko liikkumattomuuden kustannukset ovat kunnassasi?

Suuri osa suomalaisista liikkuu terveytensä kannalta liian vähän. Liikunnalla on valtava merkitys paitsi yksilöille, myös valtion ja kuntien taloudelle. Liian vähäisestä liikunnasta syntyvät kustannukset yhteiskunnalle ovat peräti 3,2-7,5 miljardia euroa vuosittain [UKK-instituutin selvityksen](#) mukaan. Kulut syntyvät mm. terveydenhuollon kustannuksista, sairauspoissaoloista, työkyvyttömyyseläkkeistä, menetetyistä verotuloista ja ikääntyneiden hoidon menoista.

Katso [Olympiakomitean nettisivuilta löytyvästä laskurista](#), paljonko liian vähäisestä liikunnasta johtuvat kustannukset ovat sinun kunnassasi vuosittain!

Lisäksi tutustu [THL:n Teaviisari-verkkopalveluun](#), josta löytyy kuntakohtaisia tietoja liikunnasta.

Liian vähäisen liikunnan kustannukset rasittavat kunnan taloutta

Liikunnan ja urheilun parissa tehtävän
vapaaehtoistyön arvo on
0,9-1,5 miljardia euroa/vuosi

Lähde: Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018

MITÄ KUNTAPÄÄTTÄJÄN TULEE TIETÄÄ LIIKUNNASTA?

- Liikkumattomuus aiheuttaa kasvavia kustannuksia
- Liikunta tarjoaa ratkaisuja kuntalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn lisäämiseen, sairauksien ja syrjäytymisen ehkäisyyn ja osallisuuden vahvistamiseen
- Valtaosa ohjatusta liikunnasta ja urheilusta on seurojen ja yhdistysten järjestämää vapaaehtoistoiminnan taloudellinen ja sosiaalinen arvo on merkittävä
- Kunnat ovat kotitalouksien ohella merkittävimpiä liikunnan rahoittajia
- Liikunnan ja urheilun taloudellinen, elinkeinollinen ja vetovoimaa tukeva merkitys kasvaa

VALTION
LIIKUNTABUDJETTI
160
miljoonaa
euroa.

KUNNAT JA
KOTITALOUDET OVAT

liikunnan
suurin
rahoittaja

KUNTIEN
LIIKUNTATOIMINTA
770
miljoonaa
euroa.

Kunnan rooli liikunnassa

Tiesitkö, että Suomen kunnat rahoittavat liikuntaa lähes viisi kertaa enemmän kuin valtio?

KUNNAN TEHTÄVÄ ON LUODA PAIKALLISET EDELLYTYKSET LIIKUNNALLE

Liikunnan yleisten edellytysten luominen paikallistasolla on kuntien tehtävä.

Liikuntalain mukaan kunnan tulee **luoda edellytyksiä kunnan asukkaille:**

- 1) **järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen**
- 2) **tukemalla kansalaistoimintaa**
- 3) **rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja.**

Kunnan tulee **kuulla asukkaitaan liikuntaa koskeissa keskeisissä päätöksissä** osana kuntalaissa säädettyä kunnan velvollisuutta huolehtia asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista.

Lisäksi kunnan tulee **arvioida asukkaitensa liikunta-aktiivisuutta** osana terveydenhuoltolaissa tarkoitettua terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Kuntien tulee myös valmistella **hyvinvointikertomus** hyvinvointipolitiikan suunnittelun, arvioinnin ja raportoinnin työvälineeksi. Tarkoituksena on, että hyvinvointikertomukseen sisällytetään myös liikuntaa koskevia tietoja.

Kunnallisten liikuntapalveluiden sisällöstä ja muodoista ei säädetä erikseen, mutta palveluiden kohderyhmän ajatellaan käsittävän kaikki kuntalaiset. Kuntalaisten liikuntapalveluiden järjestämisessä on erikseen huomioitava lapset, nuoret ja opiskelijat, työikäiset aikuiset sekä ikään-

tyneet. Lisäksi palveluja on suunnattava maahanmuuttajille, soveltavaa liikuntaa tarvitseville, sosioekonomisesti heikommassa asemassa oleville henkilöille sekä lapsiperheille.

LIIKUNNAN EDISTÄMISESSÄ KOROSTUVAT YHTEISTYÖ JA POIKKIHALLINNOLLISUUS

Liikunnan edellytysten luominen edellyttää yhteistyötä kunnan eri toimialojen välillä. Liikunnasta vastaava toimiala tekee tyypillisesti yhteistyötä sosiaali- ja terveystoimen, opetustoimen, nuoriso- ja kulttuuritoimen sekä liikenne-, ympäristö- ja kaavoitustoimen kanssa.

Sektorirajat ylittävällä yhteistyöllä vahvistetaan liikunnan asemaa osana kuntien hyvinvointi- ja terveyspolitiikkaa sekä elinvoiman kehittämistä. Laaja-alainen, tavoitteellinen ja strategiaan sidottu kehittäminen on tärkeä keino edistää kunta-alaisten liikunta-aktiivisuutta kestävästi.

Liikuntalaki kannustaa liikunnalle asetettujen tehtävien toteuttamisen paitsi toimialojen yhteistyönä, myös **kehittämällä paikallista, kuntien välistä ja alueellista yhteistyötä** sekä huolehtimalla tarvittaessa muista paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin sopivista toimintamuodoista. Yhteistyöhön kannattaa kutsua mukaan myös eri sidosryhmät, kuten seurakunnat ja muut yhdistystoimijat. Yhteistyölle on tärkeä rakentaa jokin toimiva malli, kuten seuraparlamentti, joka mahdollistaa jatkuvan ja säännöllisen vuoropuhelun.

LIIKUNNAN RAHOITUS & VALTIONOSUUDET

Kuntien liikuntatoimien käyttötalous vuonna 2019 oli yhteensä 776,2 miljoonaa euroa. Keskimäärin kuntien liikunnan nettokustannukset vuonna 2019 olivat 113 euroa jokaista kunnan asukasta kohden, mutta kuntakohtaiset panostukset vaihtelevat tässä suuresti.

Kunnat saavat liikuntapalveluiden järjestämiseen **valtionosuutta**. Vuonna 2020 liikunnan yksikköhinta oli 12 euroa, jonka perusteella kunnille maksettava valtionosuus oli 3,56 euroa jokaista asukasta kohti.

Valtionosuuden lisäksi kunnat voivat saada **erillisiä valtionavustuksia** esimerkiksi liikunnallisen elämäntavan edistämiseen tai lasten ja nuorten harrastustoimintaan. Näitä erityisavustuksia myöntävät aluehallintovirastot.

Valtionosuudet ja -avustukset muodostavat noin 3,3 prosenttia kuntien liikuntaan ja ulkoiluun käyttämästä rahoituksesta.

HENKILÖSTÖ

Kuntien liikunnan toimialan henkilöstöstä yli puolet oli liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitohenkilöstöä. Aiempaan verrattuna erityisesti liikunnanohjaushenkilöstö oli vähentynyt. Tätä voidaan pitää huolestuttavana kehityskulkuna, sillä väestön ikääntyminen lisää erityisryhmien liikuntapalveluiden järjestämistarvetta.

Liikuntaosaamiselle on tarvetta myös muilla kuntien toimialoilla. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön liikuntaosaamisella on suuri merkitys pienten lasten liikunnan edistämiseksi. Kunnan tulisi huomioida nämä osaamistarpeet liikunnan edistämistyössään.

Suomen Liikunnan Ammattilaiset on selvittänyt, minne liikuntapaikkahoitajat sijoittuvat kuntien organisaatioissa. Pienet kunnat valitsevat usein teknisen toimen tai ulkoistavat toiminnon. Suuret kunnat luottavat liikuntatoimeen.

LIIKUNTANEUVONTA

Liikuntaneuvonta on yksilöllistä, ammatillaisen tarjoamaa tukea, jolla riittävästi liikkuvia ohjataan aktiiviseen arkeen ja liikunnalliseen elämäntapaan. Kyseessä on prosessi, joka toteutuu yhteistyönä poikkihallinnollisessa palveluketjussa. Ketju muodostuu asiakkaan tavoittamisesta ja tunnistamisesta, liikunnan puheeksi ottamisesta, ohjaamisesta liikuntaneuvontaan ja organisoidun matalan kynnyksen liikuntatoiminnan tai omatoimisen liikunnallisen aktiivisuuden pariin.

Neuvontapalvelua voivat tuottaa esimerkiksi kunta tai sairaanhoitopiiri/sote-keskus sekä myös järjestöt ja paikallisyhdistykset, oppilaitokset tai yritykset. Yleisimmin liikuntaneuvonnasta vastaa kunnan vapaa-aika- tai liikunta-toimi yhteistyössä sosiaali- ja terveystoimen ja paikallisyhdistysten kanssa. Kun sote-palvelujen järjestäminen siirtyy hyvinvointialueille, liikuntaneuvonnan palveluketjut tulee organisoida siten,

että yhteistyö sote-keskuksen ja kunnan liikuntapalveluiden tarjoajien välillä on sujuvaa.

Keskeistä toimivassa palveluketjussa on suunnitelmallinen yhteistyö kunnassa toimivien liikuntapalveluiden tuottajien kanssa niin, että kaikkien toimijoiden palvelut ovat helposti löydettävissä. Palveluiden tuottajana voi olla seura, kansanterveysjärjestön paikallisyhdistys vertaistukitoimintoineen, jokin muu kolmannen sektorin toimija tai yksityinen palveluntuottaja kunnan omien liikuntapalveluiden ohella.

Lisätietoa liikuntaneuvonnasta:

[Se helpompi tapa lähteä liikkeelle - Liikuntaneuvonta](#)

[Taustamuistio: Laadukas liikuntaneuvonnan palveluketju ja sujuva yhteistyö seurojen ja yhdistysten kanssa](#)

Lähteet:

[Kuntaliitto](#)

[Liikuntalaki](#)

[Olympiakomitean tietosivut liikunnasta kunnissa](#)

Liikunnan poikkihallinnollista edistämistä voidaan parantaa

MITTARIT OSOITTAVAT, ETTÄ...

54% kunnista on kuvannut liikuntaneuvonnan toteutumista kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa

41% kunnista on laatinut poikkihallinnollisen liikumisohjelman

43% kunnista liikunnan viranhaltija osallistuu lautakuntapäätösten vaikutusten ennakkoarviointiin (EVA)

36% :ssa kunnista liikunnan viranhaltija osallistuu yleiskaava- tai osayleiskaavasunnitteluun

Lähde: TEH-tiedot

...PARANTAMISEN VARAA ON.

NÄIN EDISTÄT LIKUNNAN ASEMAA KUNNASSA

Konkreettisia ehdotuksia:

- **Tavoite liikunnan lisäämisestä kirjattava** kaikkia toimialoja ohjaaviin asiakirjoihin (kunnan strategia, hyvinvointisuunnitelma ja -kertomus)
- **Liikumisvaikutusten arviointi** osaksi vaikutusarviointeja kaikkeen kunnan päätöksentekoon
- **Poikkihallinnollinen liikumisohjelma** liikunnan olosuhteiden kehittämiseksi
- Valtakunnallisten suositusten mukainen liian vähän liikkuvien **liikuntaneuvonta** yhteistyössä sosiaali- ja terveystieteiden, liikuntapalveluiden ja liikuntaa toteuttavien järjestöjen kanssa
- **Liikuntatarjonta** esille kunnan **sähköisiin palveluihin** kaikkien saataville
- **Lasten ja nuorten liikunnallisen elämäntavan edistäminen** varhaiskasvatuksessa, koulussa ja opiskelussa toimeenpanemalla kansallisia ohjelmia (Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu, Liikkuva opiskelu)

Liikuntapaikkojen ja liikkumisympäristöjen kehittäminen

Tiesitkö, että Suomessa on noin 40 000 liikuntapaikkaa, joista yli 60 % on kuntien rakentamia ja ylläpitämiä?

Olosuhteet ovat liikunnan ja urheilun perusedellytys. Kunnilla on keskeinen rooli liikunnan ja urheilun monipuolisten olosuhteiden kehittämisessä, jota myös liikuntalaki edellyttää. Liikunnan olosuhteita ovat paitsi rakennetut liikuntapaikat, myös ulkoilu- ja retkeilyalueet, kevyen liikenteen väylät, uimarannat ja puistot.

Liikkumisympäristöjen kehittämisessä korostuu poikkihallinnollisuus. Vastuu olosuhteista ei ole ainoastaan liikuntatoimella, vaan kyse on esimerkiksi kaavoituksen, tilapalvelujen, opetustoimen ja liikuntapalvelujen yhteispelistä.

Kunnat edistävät liikunnallista elämäntapaa arkiliikuntaan kannustavalla ympäristöllä ja fyysisen aktiivisuuden huomioidulla yhdyskuntasuunnittelulla. Kunnat tarvitsevat ns. perinteisiä liikuntapaikkoja eli liikuntahalleja ja -kenttiä eri lajien tarpeeseen, mutta myös vapaamuotoista liikunnallisuutta tukevia luonto- ja virkistysympäristöjä. Yhdyskuntasuunnittelussa ja luonto- ja virkistysalueiden kehittämi-

sessä on tärkeää huomioida yhteistyö yli kuntarajojen, esimerkiksi ylikunnallisten reittien ja kevyen liikenteen edistäminen.

LIIKUNTAPAIKKA-AVUSTUKSET

Kunnan on mahdollista saada liikuntapaikkojen rakentamiseen ja korjaamiseen avustusta opetus- ja kulttuuriministeriöltä ja aluehallintovirastoilta. Suurin osa valtionavustuksista suunnataan laajoja käyttäjäryhmiä palveleviin hankkeisiin, kuten uima-, liikunta- ja jäähallien sekä lähiliikuntapaikkojen rakentamiseen, perusrantamiseen tai korjaamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on valtionavustusviranomainen, kun liikuntapaikkahankkeen kustannusarvio on yli 700 000 euroa. Alle 700 000 euron hankkeiden valtionavustusviranomainen on se aluehallintovirasto, jonka toiminta-alueella kunta sijaitsee.

Opetus- ja kulttuuriministeriö nimeää avustettavat hankkeet neljäksi seuraavaksi vuodeksi laadittuun liikuntapaikkojen rahoitussuunnitelmaan. Suunnitelma on ohjeellinen ja se tarkistetaan vuosittain.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Rakenustietosäätiö ovat julkaisseet useita [liikuntapaikkarakentamisen oppaita](#). Ne käsittelevät erilaisten hallien ja kenttien suunnittelua ja rakentamista sekä liikuntapaikkojen esteettömyyttä. Oppaiden lisäksi sarjassa on julkaistu erilaisia liikuntapaikkarakentamista käsitteleviä ohjekortteja.

SEURAT LIIKUNTAPAIKKOJEN KÄYTTÄJINÄ

Seurat ovat liikuntapaikkojen keskeinen käyttäjäryhmä. Siksi liikuntapaikkojen suunnittelussa ja käytössä sujuva yhteispeli seurojen ja kunnan kanssa on tärkeää. Oheisessa kuvassa esitetään suosituksia seurojen kuulemiseen.

Valtaosta seuroista toimii pääosin kunnallisissa tiloissa, mutta vain puolet seuroista toimii pelkästään kunnallisten tilojen varassa. Joka neljäs seura omistaa tai hallinnoi käyttämiään liikuntatiloja ja joka kymmenes seura toimii täysin kunnallisten liikuntatilojen ulkopuolella.

Lähteet ja lisätietoja liikuntapaikkarakentamisesta:

[Kuntaliitto](#)

[OKM liikuntapaikkarakentaminen](#)

[OKM liikuntapaikkajulkaisut](#)

[Liikuntakaavoitus.fi](#)

[Lähiliikuntaolosuhteet.fi](#)

[Askelmerkit olosuhdeloikkaan: Ideaopas kunnan liikuntaolosuhteiden](#)

[kehittämissuunnitelman laadintaan](#)

[Koulujen liikuntatilat 2020-luvulle](#)

[Urheilun olosuhteet -selvitys](#)

[Liikunnan ammattilainen -lehti](#)

Jokaisesta valtakunnallisesta lajiliitosta löytyy tukea kyseisen lajin olosuhdekysymyksiin.

Ohessa muutamia lajiliittojen olosuhdemateriaaleja:

[Palloliiton olosuhdekehitys -sivusto](#)

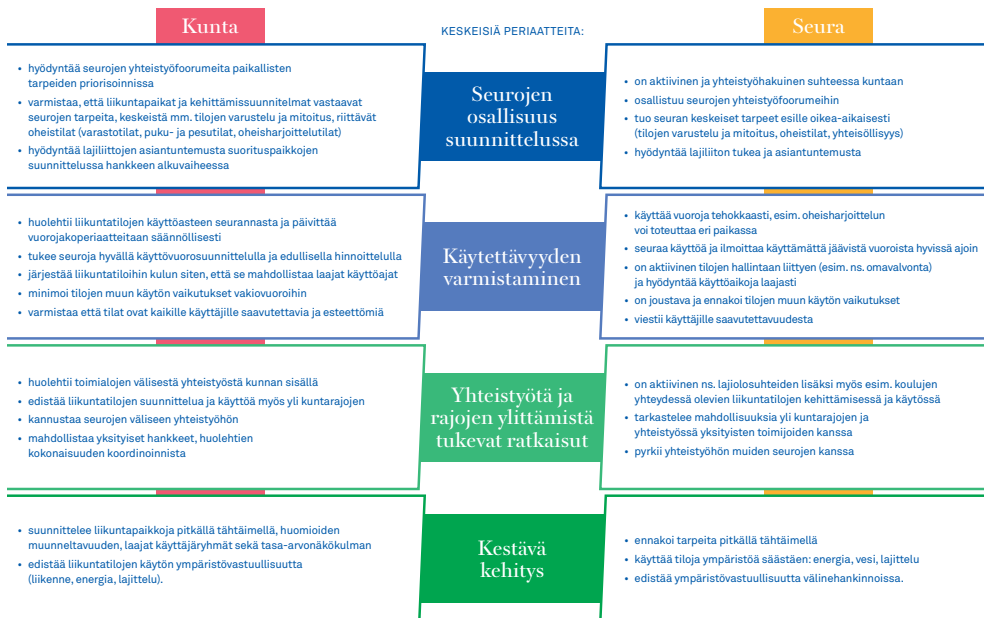
[Voimistelun olosuhdeopas](#)

[Esimerkki: Vantaan Hämeenkylässä liikuntahalli](#)

[Keskustelupaperi sisäjoukkuepelien kunnallisten olosuhteiden merkityksestä](#)

[nuorisoliikunnan ja huippu-urheilun vahvistajana](#)

Parempia liikuntaolosuhteita kunnan ja seurojen yhteisapelillä

NÄIN EDISTÄT LIIKUNNAN OLOSUhteita

Konkreettisia ehdotuksia:

- Enemmän **edullisia tilavuoroja**, tilat maksuttomasti alle 18-vuotiaiden toimintaan
- Kunnan **liikuntatilojen käyttöastetta lisättävä** (esim. koulujen liikuntasalit)
- Liikuntatilojen vuokraamiseen **helppokäyttöiset sähköiset varausjärjestelmät**
- Poikkihallinnolliseen **liikunnan ja liikkumisen olosuhdesuunnitelmaan** kirjattava nykytila ja tavoitteet
- Kunta laatii **liikuntapalveluverkkoselvityksen ja liikuntapaikkojen kunnossapidon mitoitusohjelman**
- Liikuntapaikkojen saavutettavuuden lisääminen nostamalla mahdollisuuksia esille **kunnan viestinnässä**
- **Kävelyn ja pyöräilyn tukeminen** esimerkiksi teitä ja opasteita rakentamalla sekä pyörien säilytysmahdollisuuksia parantamalla
- Varmistetaan **lähiluonnon ja virkistysalueiden saatavuus** ja huomioidaan omaehtoisen liikunnan mahdollisuudet kunnan kaavoituksessa

Liikunnan harrastamisen edistäminen kunnissa

Tiesitkö, että useampi kuin joka kolmas suomalainen osallistuu urheiluseurojen toimintaan?

Liikunta ja urheilu on **Suomen suurin kansanliike**. Seuratoimintaan osallistuu lähes kaksi miljoonaa suomalaista ja peräti puoli miljoonaa suomalaista osallistuu myös seurojen vapaaehtoistyöhön.

Jokaisessa kunnassa sykkii vahva seurasydän. **Valtaosa ohjatusta liikunnasta ja urheilusta on seurojen ja yhdistysten järjestämää**. Vapaaehtoistyön arvo on mitava sekä kunnan, seuran että yksilön näkökulmasta. Seuratoiminnalla on valtava yhteisöllinen merkitys, sen avulla luodaan eläviä yhteisöjä ja paikallisidentiteettiä. Seurat näkyvät ja kuuluvat paikallisessa mediassa ja luovat kunnan brändiä.

Kunnan tuki eri muodoissaan mahdollistaa monipuoliset liikuntaharrastukset. Seuroille ja muille järjestötoimijoille jaettavat **avustukset** ovat yksi tukimuoto. Tämän lisäksi kunnat voivat tarjota **tiloja ja välineitä** seurojen käyttöön. Avustuksia on erilaisia: kunnat voivat myöntää esimerkiksi yleisavustuksia vuosittaiseen toimintaan, tapahtuma-avustuksia tai erityisavustuksia projekteihin tai kehitystyöhön.

Tärkeää on, että jokaisessa kunnassa olisi jokin **toimintamalli liikunnan toimijakentän ja kunnan yhteistyön vahvistamiseksi**. Joka kolmannessa kunnassa on säännöllisesti kokoontuva seurojen ja yhdistysten sekä kunnan yhteinen asiantuntijaelin (esim. seuraparlamentti). Kunnan koolle kutsuma seurojen ja yhdistysten

sekä kunnan yhteiskokous (esim. liikuntafoorumi) on kolmessa neljästä kunnasta. Keskeisinä yhteisinä aiheina yhteistyössä voivat olla esimerkiksi liikunnan lisääminen iltapäiviin sekä eri toimijoilta löytyvän osaamisen ja ammattilaisuuden hyödyntäminen.

Kuntien ja seurojen tiiviillä yhteispelillä voidaan saavuttaa paljon. Kunnat ja seurat hyötyvät toisistaan, kun kunnat hankkivat seuroilta ammattimaisesti ja laadukkaasti tuotettuja liikuntapalveluja kuntalaisille. Kaikki voittavat, kun kunta tiedottaa aktiivisesti asukkailleen seurojen tarjoamista mahdollisuuksista.

Harrastamisen Suomen mallin tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Harrastukset toteutetaan lasten ja nuorten toiveiden pohjalta. Vuoden 2021 aikana harrastamisen Suomen mallin pilotti on käynnistynyt 117 kunnassa opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella. Ministeriön tarkoituksena on vakiinnuttaa harrastamisen malli kuntien pysyväksi toiminnaksi.

Lisätietoja:

[Seuratietokanta](#)

[Harrastamisen Suomen malli](#)

[Seurafoorumi](#)

NÄIN EDISTÄT MONIPUOLISTA HARRASTAMISTA JA ELINVOIMAISTA SEURATOIMINTAA

Konkreettisia ehdotuksia:

- Liikuntaa järjestävien **seurojen ja yhdistysten avustusten säilyttäminen** vähintään nykytasolla
- Eri toimijoiden ja kunnan **yhteistyön vahvistaminen** ja osaamisen hyödyntäminen (seuraparlamentti, seura- ja yhdistysfoorumit)
- Valtion tukeman **harrastamisen Suomen mallin** avulla jokaiselle lapselle ja nuorelle **mahdollisuus maksuttomaan harrastukseen koulupäivän yhteydessä**
- **Järjestöyhteistyötä koordinoivan tahon nimeäminen** (esim. harrastamisen mallin toteuttamisessa keskeinen)

Kunnan tuella ja yhteistyöllä lisää harrastamisen mahdollisuuksia

MITTARIT OSOITTAVAT, ETTÄ...

Lasten ja nuorten
HARJOITUSVUOROT
OVAT MAKSUTTOMIA

65 %
KUNTIEN
LIIKUNTASALEISSA

83 %
KUNTIEN
PALLOKENTILLÄ

33 %
SEUROJEN JA KUNNAN
SEURAPARLAMENTTI
toimii joka kolmannessa kunnassa

73 %
Kunnista on hyväksynyt
LIIKUNTAPAIKKOJEN
JAKOPERUSTEET

...PARANTAMISEN VARAA ON.

Lähde: TEAviisari

Huippu-urheilun edistäminen kunnissa

Tiesitkö, että kolme neljästä suomalaisesta pitää urheilijoiden kansainvälistä urheilumenestystä tärkeänä?

Suomalaiset arvostavat ja haluavat urheilumenestystä - urheilu yhdistää ja inspiroi meitä. Huippu-urheilu on yhteiskuntaan erottamattomasti kuuluva elämänala, joka tuottaa iloa ja hyötyä niin yhteiskunnalle kuin yksilöillekin. Urheilun esikuvat innostavat monia liikkumaan.

Urheilun edellytyksiin panostaminen tuo kuntaan luonnetta ja vetovoimaa. **Huippu-urheilutapahtumat** ovat monelle kunnalle tärkeä vetovoimatekijä. Edellytysten luominen tapahtumille sekä ammattilaisien alueellisen yhteistyön hyödyntäminen ovat keskeisiä tapoja edistää urheilua paikallistasolla.

Jokainen huippu-urheilu-ura lähtee kasvuun paikallisista edellytyksistä. Urheilijoilla tulee olla kansainvälisesti kilpailukykyinen valmentautuminen ja toimintaympäristö. Urheilun ja koulunkäynnin yhdistämistä helpottavat ratkaisut ovat tärkeä tuki tavoitteellisesti urheileville nuorille – tämän mahdollistavan alustan tarjoavat urheiluakatemit. **Urheiluakatemia** on alueellinen verkosto, johon kuuluu esimerkiksi oppilaitoksia (yläkoulut, toinen ja korkea-aste), seuroja ja asiantuntijaorganisaatioita.

Kaksoisura on suomalaisen urheilun arvovalinta. Suomalaiseen urheiluun kuuluu vahvana pyrkimys siihen, että urheilija pystyy arjessaan yhdistämään tasapainoisesti tavoitteellisen urheilun ja opiskelun, urheilun ja muun työuransa tai urheilemaan ammattilaisena huippuvaiheessa. Tätä ajattelutapaa kutsutaan

kaksoisuraksi. Suomalainen kaksoisura alkaa yläkouluvaiheesta ja jatkuu aina huippu-urheilu-uran päättymisen jälkeeseen urasiirtymään.

Euroopan komission johdolla urheilijoiden kaksoisuraohjelmiin ja aloitteisiin on alettu kiinnittää enemmän huomiota, jotta eurooppalaisten urheilijoiden oikeus opiskeluun voisi toteutua ja jotta valtiot pitäisivät huolta urheilijoiden hyvinvoinnista sekä tulevaisuudesta niin urheilu-uran aikana kuin sen jälkeen. Euroopan komissio painottaa, että kaksoisuran edistämiseen tarvitaan systemaattista lähestymistapaa. Kaksoisuran onnistuminen ja menestys riippuu usein organisaatioiden tai instituutioiden avainhenkilöiden hyväntahtoisuudesta, joten onkin tärkeää, että toiminta on tulevaisuudessa pysyvää ja rakenteissa.

Kunnassa **urheiluyläkoulutoiminnan** mahdollistaminen ja kehittäminen on konkreettinen edistää nuorten mahdollisuutta yhdistää tasapainoisesti opinnot ja urheilu arjessaan sekä luoda edellytyksiä tavoitella huippu-urheilijan uraa. Toisella asteella urheilemisen ja opiskelun yhdistämisen perustana toimii urheilulukiot, urheiluaikiset ja urheilupainotteiset oppilaitokset. Urheiluyläkoulutoiminnan tavoitteena on oppilaitosten, seurojen ja urheiluakatemian suunnitelmallisella yhteistyöllä mahdollistaa noin 20 tunnin viikoittainen liikkumisen, harjoittelun ja urheilun kokonaismäärä. Urheiluyläkoulutoiminnalle on olemassa toimiva, aktiivinen valtakunnallinen verkosto.

Suomalaisen kilpa- ja huippu-urheilujärjestelmän tavoitteena on, että kaikki urheilijat suorittavat toisen asteen tutkinnon. On tärkeää, että jokaisella on mahdollisuus luoda oma opintopolkunsa yksilön tarpeet, lähtökohdat ja tavoitteet huomioiden. Keskeisenä tavoitteena on vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Urheiluoppilaitoksissa opiskelevat urheilijat tavoittelevat kansainvälistä menestystä ja ammattilaisuutta lajissaan ja ovat sitoutuneet suureen harjoitus- ja kilpailumäärään, mitä vaaditaan kansainväliselle huipulle pääsemiseksi. Osa toisen asteen urheiluoppilaitosten urheilijoista kilpailee jo ammattilaisarjoissa. On tärkeää, että he saavat tavoitella unelmiaan ja tavoitteitaan urheilussa ja yhdistää tavoitteelliseen valmentautumiseen toisen asteen opinnot urheilulukiossa tai ammatillisessa urheiluoppilaitoksessa.

Urheiluakatemioiden ja urheiluoppilaitosten (yläkoulut, toisen asteen oppilaitokset) toiminnan mahdollistaminen ja kehittäminen edellyttävät urheiluakatemioiden ja kaksoisuratyötä tekevien oppilaitosten resursoimista.

Lisätietoja:

[Urheiluakatemiohjelma](#)

[Urheiluytläkoulutoiminta](#)

HUIPPU-URHEILUA KANNATTA TUKEA, KOSKA

- Se opettaa hyvää kilpailua ja muita elämäntaitoja.
- Se näyttää, ettei mahdollon olekaan mahdotonta.
- Se rakentaa yhteisöllisyyttä.
- Se vahvistaa kansallista identiteettiä.
- Se antaa yhteiskunnalle enemmän kuin se ottaa.

NÄIN EDISTÄT MENESTYVÄÄ URHEILUA

Konkreettisia ehdotuksia:

- Urheilijoiden kaksoisurasta ja valmentautumista huolehtivien **urheiluakatemioiden toiminta-edellytyksiä** kehitettävä
- Tavoitteellisen urheilumisen mahdollistaminen kehittämällä ja resursoimalla **urheiluytläkoulu- ja toisen asteen oppilaitostointia**
  - urheilu- ja harjoitusolosuhteet ovat urheiluakatemioiden ja oppilaitosten käytettävissä
  - toiminnan koordinaatioon ja urheilijoiden valmentautumiseen osoitetaan riittävästi resursseja
- Kunnan tuettava urheilijoita ja kunnassa toimivia urheilun ammattilaisia
- Kunta mukana tukemassa alueellisen osaamiskeskittymän rakentamista
- Edellytysten luominen urheilutapahtumien järjestämiselle

Liikuntatoimijat

Suomen Olympiakomitea ja sen jäsenjärjestöt

Tiesitkö, että Olympiakomitea on suomalaisen liikunnan ja urheilun kattojärjestö?

Suomen Olympiakomitea on valtakunnallinen liikunta- ja urheilujärjestö, joka toimii sen hyväksi, että suomalaiset liikkuisivat enemmän ja menestyisivät huippu-urheilussa. Yhdessä jäsenjärjestöjen ja yhteistyökumppaneiden kanssa Olympiakomitea rakentaa liikunnasta ja urheilusta elinvoimaa Suomeen.

Olympiakomitealla on 88 jäsenjärjestöä, 30 kumppanuusjäsentä ja neljä henkilö-

jäsentä. Olympiakomitean jäsenjärjestöt ovat valtakunnallisia yhdistyksiä, joiden toiminnan pääasiallisena tarkoituksena on liikunnan, huippu-urheilun tai muun urheilun edistäminen. Kutakin lajia voi edustaa järjestössä vain yksi lajiliitto. Valtakunnallisen toiminnan lisäksi osalla lajiliitoista on myös alueellista toimintaa.

Lisätietoja: [Olympiakomitea](#) ja [Olympiakomitean jäsenjärjestöt](#)

Seurat

Tiesitkö, että seuratoiminta on Suomen suurin kansanliike?

Seuratoiminnassa on mukana kolmasosa suomalaisista – harrastamalla, kilpailemalla, tekemällä vapaaehtoistyötä tai osallistumalla muulla tavoin seuratoimintaan. Seuratoimintaan osallistuu eri rooleissa peräti 1,8 miljoonaa ihmistä. Se on Suomen suurin kansanliike ja sen vaikutus ihmisille ja koko yhteiskunnalle on kiistaton.

Seurat tarjoavat toimintaa eri-ikäisille kuntalaisille: lapsille ja nuorille, perheille, työikäisille ja ikääntyneille. Ne voivat täydentää kunnan omaa liikuntatarjontaa esimerkiksi toteuttamalla aloittelijoille sopivia ryhmiä, koululaisten kerhotoimintaa, aikuisten harrastustoimintaa ym. ohjattua liikuntaa. Seurat voivat olla myös osa liikuntaneuvonnan palveluketjua. Useassa kunnassa toimii jo säännöllisesti kokoontuva liikunta- ja urheiluseurojen ja yhdistysten sekä kunnan yhteinen asiantuntijaelin esim. seuraparlamentti.

LAJILIITOT
LAPSET JA NUORET
AIKUISET
HUIPPU-URHEILU

Tähtiseura-ohjelma on Olympiakomitean, lajiliittojen ja aluejärjestöjen yhteinen laatuohjelma. Tähtiseura-ohjelman laatu-tekijät täyttävät seurat tunnistaa Tähti-merkistä. Tähti-merkki on lupaus laadusta. Tähti-merkin saaneessa seurassa toimitaan vastuullisesti, kuunnellaan ja kannustetaan osallistujia, reagoidaan ympärillä tapahtuviin muutoksiin, toimitaan modernisti ja vaikutetaan toimintaympäristöön.

Lisätietoja:

[Seuratoiminta Olympiakomitean nettisivuilla](#)

Liikunnan aluejärjestöt

Tiesitkö, että Suomessa toimii 15 liikunnan aluejärjestöä, joiden jäsenenä on koko maassa 2600 järjestöä?

Verkostojen kautta aluejärjestöt tarjoavat omien toimintojensa lisäksi koko valtakunnallisen järjestökentän, mm. Olympiakomitean ja lajiliittojen, asiantuntumuksen ja osaamisen kuntien käyttöön. Aluejärjestöjen keskeiset maakunnalliset kumppanit ovat aluehallintovirastot (AVIT), maakuntaliitot sekä kunnat.

Aluejärjestöt ovat:

- alueellisia ”verkostovetureita”
- palvelu- ja kehittämissyksikköjä
- objektiivisia liikunnan asiantuntijoita

Aluejärjestöt toimivat:

- yli kuntarajojen
- yli lajirajojen
- yli toimialarajojen

Aluejärjestöt tarjoavat:

- asiantuntijaverkostoja
- koulutuksia ja osaamista
- osallisuutta hankkeisiin sekä sparrausapua mm. hankehakuihin
- kunta/seura yhteistyöhankkeita

ALUEJÄRJESTÖJEN KONKREETTISIA EHDOTUKSIA KUNTIIN:

Viranhaltijat ja luottamushenkilöt

- verkostot
- hankkeet
- koulutukset
- kuntarajat ylittävä yhteistyö
- kunnan sisällä toimialarajat ylittävä liikuntakulttuurin kehittäminen

Liikkuvat-ohjelmakokonaisuuden toteutus:

- Varhaiskasvatus: työpajat, nykytila-arvioinnit sekä verkostot
- Liikkuva koulu ja -opiskelu: webinaarit, hankesparraukset sekä verkostot
- Työikäiset: liikuntaneuvonta, työyhteisöliikunta sekä verkostot

Seuratoiminnan elinvoimaisuus, vastuullisuus sekä arvostus

- koulutusta
- Suomen harrastamisen malli
- seuraparlamentit
- kunta/seura yhteistyö sekä seurojen välinen yhteistoiminta

SYDÄMEN ASIANA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN LIIKUNNAN AVULLA

S E U R A T O I M I N T A

VARHAIS-
KASVATUS

ALA-
KOULUT

YLÄ-
KOULUT

LUKIOT
2. ASTE

KORKEA-
KOULUT
TYÖIKÄISET

IKÄ-
IHMISET

Lisätietoja:

[Liikunnan aluejärjestöt](#)

Sosiaali- ja terveysalan yhdistykset liikuntatoimijoina

Tiesitkö, että lähes miljoonalla suomalaisella on liikkumista vaikeuttava vamma tai sairaus?

Kuntien ja urheiluseurojen lisäksi **paikalliset yhdistystoimijat** ovat merkittäviä ihmisten liikuttajia. Yhdistysten liikuntatoiminta kohdistuu heihin, joita monet muut liikuntapalvelut eivät tavoita. Tyypillisesti yhdistysten liikuntatoimintaan osallistuvilla henkilöillä on jokin toimintakykyyn vaikuttava tekijä, jonka vuoksi heidän on vaikea osallistua yleisesti tarjolla olevaan liikuntatoimintaan.

Henkilöitä, joiden on vamman, sairauden, toimintakyvyn heikentymisen tai sosiaalisen tilanteen vuoksi vaikea osallistua yleisesti tarjolla olevaan liikuntaan, on väestöstä noin 15 % eli lähes miljoona suomalaista kuuluu tähän ryhmään. Tähän ryhmään kuuluvat hyötyvät suhteessa eniten liikunnan tuomista terveyshyödyistä. Lisäksi liikuntatoiminta edistää sosiaalista ja psyykkistä hyvinvointia tarjoamalla mahdollisuuden vertaistukeen ja virkistäytymiseen.

Kunta voi edistää yhdistysten liikuntatoimintaa mm. tarjoamalla liikuntatiloja ja tukemalla yhdistyksiä taloudellisesti. Lisäksi kunta mahdollistaa yhdistysten

liikuntatoimintaa varmistamalla **liikuntapaikkojen esteettömyyden**. Liikuntapaikka on esteetön, kun se on miellyttävä, turvallinen ja toimiva kaikille käyttäjille. Tämä tarkoittaa esteettömien rakenteellisten ratkaisujen lisäksi mm. terveellistä sisäilmaa, hyvää kunnossapitoa ja selkeitä opasteita.

Tukemalla yhdistysten liikuntatoimintaa kunta samalla tukee kuntalaisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua ja elää täysipainoista elämää. Liikunnan avulla voidaan myös tukea kuntalaisten toimintakykyä ja näin vähentää tai siirtää hoidon ja hoivan tarvetta.

Lisätietoja:

[SoveLi](#)

Yhteystiedot

[Olympiakomitea](#)

[Olympiakomitean jäsenjärjestöt](#)

[Liikunnan aluejärjestöt](#)

[Liikkujan polku -verkosto on avoin kohtaamispaikka kaikille, jotka haluavat lisätä liikettä](#)

Alueellisia ja paikallisia näkökulmia

Alueellisia ja paikallisia näkökulmia

